

Гладких Б. В., студент,
Інститут підготовки кадрів для органів
прокуратури України, Національний юридичний
університет ім. Я. Мудрого, м. Харків

НЕЗАКОННЕ ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ: ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ РОДОВОГО ОБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ

Ефективне використання на практиці професійних знань в галузі кримінального права, отриманих у вищому навчальному закладі, багато в чому залежить і від уміння аналізувати законодавство України про кримінальну відповідальність, розуміння правил законодавчої техніки, яка використовується законодавцем, теоретичних засад криміналізації діянь, підстав для розташування норм в законі. Як відомо Чезаре Беккарія в своїй патріархальній праці «О преступлениях и наказаниях» підкреслював, що небезпечно взагалі казати про «дух закону», тому що закон має бути точним. Це повністю відноситься і до злочину, передбаченого ст. 289 КК України «Незаконне заволодіння транспортним засобом». Розташування цього злочину в розділі XI Особливої частини КК України визначається, у першу чергу, з урахуванням його родового об'єкта і має бути обґрунтованим.

Транспортний засіб є джерелом підвищеної небезпеки, тому забезпечення безпеки його використання є одним із найважливіших завдань для України. Коли особа незаконно заволоділа транспортним засобом, вона створює загрозу для безпеки руху та позбавляє власника або особу, яка має законне право користуватися транспортним засобом, можливості реалізовувати свої законні права щодо нього. Тому дане діяння заподіює шкоду складному безпосередньому об'єкту і має підвищену суспільну небезпечність.

Питання відповідальності за незаконне заволодіння транспортним засобом розглядалися в роботах таких авторів, як М. О. Свірін, В. І. Ткаченко, Є. В. Фесенко, В. М. Хомич, В. В. Ємельяненко та іншими науковцями. Проте дискусія відносно розташування норм, що передбачають відповідальність за цей злочин, триває досі. Одні науковці визнають цей злочин як такий, що посягає на відносини власності. Інші - не погоджуються з такою позицією. Третя група науковців вважає, що незаконне заволодіння транспортним засобом слід визнати злочином проти власності при наявності корисливого мотиву, тобто у випадку, якщо суб'єкт злочину прагне отримати незаконну вигоду при вчиненні такого суспільно небезпечного діяння.

Відомо, що злочин, ознаки якого передбачено ст. 289 КК України, відмежовується від злочинів проти власності, що вчиняються з корисливих мотивів, насамперед, за родовим об'єктом злочину, а також за предметом

злочину. При виборі місця розташування норм, що міститься у вказаній статті, законодавець визнав, що, у першу чергу, слід, захищати безпеку руху та експлуатації транспорту, а вже власність виступає як безпосередній додатковий об'єкт. Однак, особа, яка незаконне заволоділа транспортним засобом може належним чином керувати ним, без порушень, наприклад, встановлених правил безпеки руху, а при цьому вочевидь обмежуються законні права інших осіб щодо такого предмету злочину. Отже, шкода відносинам власності заподіюється завжди, а відносинам, що забезпечують безпеку руху і експлуатації транспорту, може і не спричинятися.

Спеціальні питання кваліфікації розглядуваного злочину розкриваються в постанові Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 14 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті» (із змінами, внесеними згідно з постановою Пленуму Верховного Суду України від 19 грудня 2008 р. № 18). Проте Пленум не виокремлює корисливий мотив (як і законодавець) щодо цього злочину.

На нашу думку, корисливий мотив і фактично корислива мета виступають тим критерієм, що дозволяє визнати незаконне заволодіння транспортним засобом злочином проти власності, а додатковим його об'єктом – безпеку руху і експлуатації транспорту. З огляду на це, а також враховуючи некоректність примітки 1 до ст. 289 КК, де наведено визначення незаконного заволодіння транспортним засобом, вважаємо доцільним зазначити в диспозиції цієї статті, що саме є незаконним заволодінням транспортного засобу, та виключити з диспозиції корисливі мету і мотив з її викладенням наступним чином:

1. Незаконне заволодіння транспортним засобом, тобто вчинене умисно, з будь-якою метою і мотивом, за виключенням корисливих, протиправне вилучення будь-яким способом транспортного засобу у власника чи користувача всупереч їх волі.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або поєднані з насильством, що не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з погрозою застосування такого насильства, або вчинені з проникненням у приміщення чи інше сховище, або якщо особа раніше вчинила злочин, передбачений статтями 185, 186, 187, 189-191, 262, 410 цього Кодексу або якщо вони завдали збитків на суму від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або поєднані з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з погрозою застосування такого насильства, або у разі заподіяння реальних збитків на суму понад двісті п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Частину четверту ст. 289 КК України залишити без змін.

В той же час, вважаємо, що незаконне заволодіння транспортним засобом, вчинене з корисливим мотивом (корисливою метою), необхідно віднести до розділу VI «Злочини проти власності» Особливої частини КК України з розташування після статті 185 (ст. 185¹ КК). Крім того, кваліфікуючими ознаками передбачити в цій новій статті, зокрема, вчинення злочину особою, яка раніше вчинила незаконне заволодіння чужим транспортним засобом, поєднане з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з погрозою застосування такого насильства.

Вчинення незаконного заволодіння транспортним засобом та злочинів, передбачених статтями 185-187, 189-191 КК, мають визнаватися законодавцем як такі, що створюють повторність. Тому пропонується доповнити п. 1 примітки до ст. 185 КК вказівкою на ст. 289 КК.

Отже, корисливий мотив (корислива мета) може бути тим критерієм, який дозволяє визнати заволодіння транспортним засобом злочином проти власності.

УДК 344.65

Горбуля О. А., Сучков І. О., студенти,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Циганій С. О., асистент

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ СУДАМИ ПОКАРАНЬ ЗА ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ ЗІ ВЧИНЕННЯМ БАНДИТИЗМУ

Однією з умов становлення України як демократичної, правової європейської держави є необхідність розробки та удосконалення організаційно-правових основ боротьби зі злочинністю, насамперед організованою.

Злочинність є явищем, яке має руйнівний вплив на суспільні відносини і суспільство в цілому. Вона бере свій початок з простих форм вчинення злочину у співучасті, які дедалі ускладнювались з розвитком суспільства. З часом, групові форми злочинності набували нових рис і охоплювали все нові сфери суспільного життя.

Захист прав, свобод особи, життєвих інтересів підприємств, установ, організацій різних форм власності набуває вагомого значення в період становлення і розвитку в Україні ринкових відносин та зміни соціально-правової політики держави. Діяльність організованих злочинних об'єднань завдає істотної шкоди найважливішим сферам суспільного життя.

Однією з найбільш небезпечних форм прояву організованої злочинності є бандитизм, який вирізняється серед інших, схожих за ознаками, злочинів озброєністю та спеціальною метою — вчинення нападів на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб.